

Bibliographic Data

Author	ဇော်ဂျီ	Zawgyi	Jo' gyi'	Art. ZG0001
Article Title	ပုဂံခေတ် ပန်းချီသဘော Nature of Painting in Bagan Pugam khet' pan'' khyi sa bho'			
Title (Book/Serial)	ဆရာဇော်ဂျီ စာပေါင်းချုပ် ပထမတွဲ Collected Works of Saya Zawgyi, Vol.1			
Issue and Volume				
Edition				
Place/ Publisher				
Distributor	Union of Myanmar Literary and Journalist Organization			
Ed. Date	1993			
Pagination	p. 3 - 8			
Annotation	Painting in Bagan developed because the kings and wungyi valued and rewarded the painters. Buddhism developed in Bagan and Buddhist art stimulated the development of Bagan painting.			
Subject Terms	Paintings - Myanmar - Bagan period			
Key Words	Art Pagan			

ပုဂံခေတ် ပန်းချီသဘော

ပုဂံခေတ် ပန်းချီ သဘောကို ပုဂံ မြို့ဟောင်း ဂူဘုရားအချို့၏နံရံများရှိ ကြွင်း ကျန်သေးသောပန်းချီပုံများ၌ မြင်နိုင်သေး လေသည်။ ထိုပန်းချီပုံများကို လွန်ခဲ့သော အနှစ်လေးဆယ်လောက်မှစ၍ မြန်မာနိုင်ငံ ကမ္ဘာကျောက်စာဌာနမှ စက္ကူပေါ်တွင် ခေတ်သုံး ဆေးရောင်ဖြင့် ပုံတူ ကူးယူ၍ သိမ်းဆည်းထားလေသည်။ ကူးယူထား သမျှသော ပန်းချီပုံများအနက် အချို့ကို ၁၉၅၁-ခုနှစ် မေလအတွင်း မြန်မာနိုင်ငံ မဟိပန်းချီကော်မတီကကြီးမှူးကျင်းပသော ပန်းချီပြပွဲ၌တင်ပြခဲ့လေသည်။ ထိုပန်းချီပုံ များသည် အများအားဖြင့် ကျန်စစ်သား မင်းလက်ထက်၌ ရေးဆွဲသည်ဟု ဆိုသော အပေါ်ယံရတနာဘုရား၊ ဂူပြောက်ကြီးဘုရား၊ ပုထိုးသမားဘုရားတို့မှ လည်းကောင်း၊ ကျန်စစ်သားမင်းနောက်ဆက်ခံသော မင်းများလက်ထက်၌ ရေးဆွဲသည်ဟု ဆို သော ဘုရားသုံးဆူဘုရား၊ နန္ဒမညဘုရား တို့မှလည်းကောင်းဖြစ်လေသည်။ သက္ကရာဇ် အလိုအားဖြင့် မြန်မာသက္ကရာဇ် လေးရာ ကျော်မှ ငါးရာကျော်ခေတ်အတွင်း ရေးဆွဲ သောပန်းချီပုံများဖြစ်သည်ဟု ဆိုရာသည်။

ယခုခေတ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံ၌ ပန်းချီ ဆရာတို့သည် အများအားဖြင့် ရှုမျှော်ခင်း အမျိုးမျိုးကိုလည်းကောင်း၊ လူပုံတူ အမျိုးမျိုးကိုလည်းကောင်း၊ သက်မဲ့ ဝတ္ထုအမျိုးမျိုးကိုလည်းကောင်း ရေး

ဆွဲတတ်ကြသည်ကို သိမြင်နိုင်သည်။ စက္ကူ ပေါ်တွင် ရေဆေးဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဆီဆေးဖြင့်လည်းကောင်း ရေးဆွဲတတ်ကြ သည်ကို သိမြင်နိုင်သည်။ အနီးအဝေး ပြနည်း၊ အလင်းအမှောင်နည်း၊ ဆေးအနု အရင့်နည်းတို့ဖြင့် ရေးဆွဲတတ်ကြသည်ကို သိမြင်နိုင်သည်။ ဤသဘော ဤနည်းတို့ သည် မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၁၀၀ ကျော် (၁၈ရာစု) သောက်မှစ၍ ဥရောပတွင် ခေတ်စား ထွန်းကားခဲ့သည်ဟု ဆိုသည်။ ဤသဘောဤနည်းတို့ကို မြန်မာနိုင်ငံတွင် ယခုခေတ် ပန်းချီဆရာများသည် လွန်ခဲ့ သော အနှစ်လေးငါးဆယ်လောက်မှ စ၍ သုံးစွဲလာကြသည်ဟု ဆိုအပ်လေသည်။ ဥပမာ ပါမောက္ခ မစ္စတာ ဝါဒါ၊ မစ္စတာ ကင်(ချ)တို့သည် မျိုးစေ့ ချပေးသော အနေနှင့် ဤသဘောဤနည်းတို့ကို သုံး၍ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပန်းချီဆွဲကြသည်။ ထို့ နောက် ဦးဘဥာဏ်၊ ဦးဘဇော် တို့ကို ဘိလပ်သို့ပို့၍ ဤသဘော ဤနည်းတို့ကို သင်ယူစေသည်။ ထိုအခါမှစ၍ ဤသဘော ဤနည်းတို့သည် မြန်မာနိုင်ငံ ပန်းချီအရာ တွင် ယခုသိမြင်ရသည့်အတိုင်း ဖြစ်ထွန်း နေသည်မှာ အထင်အရှား ဖြစ်လေသည်။

ပုဂံခေတ်ပန်းချီတွင် အထက်ပါဇနာင်း ခေတ် ဥဇရာပသဘော၊ ဥရောပနည်းတို့ကို မမြင်နိုင်ချေ။ သို့ရာတွင် နှောင်းခေတ် ဥရောပသဘော၊ ဥဇရာပနည်းတို့ကို မသိ

သေးခင် မြန်မာနိုင်ငံ၌ စဉ်လာ မပျက် ထွန်းကားခဲ့သော ပန်းချီသည် ပုဂံခေတ် ပန်းချီ၌ အခြေစိုက်ခဲ့သည်ဟူ၍ကားကေန် ဆိုနိုင်လေသည်။ တစ်ဖန်ပုဂံခေတ် ပန်းချီ ဆိုသည်မှာလည်း ပုဂံခေတ်တွင် ပုဂံ မြေမှသယံဇာတဖြစ်ပေါ်လာသည်မဟုတ်။ ရှေးအိန္ဒိယနိုင်ငံ မဏ္ဍိမဒေသမှ ပန်းချီမျိုး စေ့ရောက်လာ၍ ပုဂံမြေတွင် စိုက်ပျိုး သဖြင့် သီးပွင့်လာသော ပန်းချီဟူ၍သာ ဆိုအပ်လေသည်။ ယခုခေတ်တွင် ဥရောပမှ နှောင်းခေတ် ဥရောပပန်းချီမျိုးစေ့ရောက် လာ၍ ရန်ကုန်မြေတွင်စိုက်ပျိုးသဖြင့်လက်ရှိ ပန်းချီဖြစ်ပေါ်လာတိသကဲ့သို့ ဖြစ်သည်ဟု ဆိုသင့်လေသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိပန်းချီသည် ပထမအကြိမ်ပုဂံခေတ်တွင် အိန္ဒိယပန်းချီ မျိုးစေ့မှ ပွားသော ပန်းချီ ဖြစ်၍ ဒုတိယ အကြိမ် ယခုခေတ်တွင် နှောင်း ခေတ် ဥရောပ ပန်းချီမျိုးစေ့မှ ပွားသော ပန်းချီ ဖြစ်သည်ဟုဆိုရာသည်။

ရှေး အိန္ဒိယ ပန်းချီတွင် ရှေးအကျဆုံး အထင်အရှားကျန်ခဲ့သော ပန်းချီသည် လွန် ခဲ့သောနှစ်ပေါင်းနှစ်ထောင်နီးပါးလောက် ကစ၍ အိန္ဒိယ အလယ်ပိုင်းရှိ အဇန္တဂျ ကျောင်းနံရံတို့၌ရေးဆွဲခဲ့သော ဗုဒ္ဓဘာသာ ဆိုင်ရာ ပန်းချီပုံများဖြစ်လေသည်။ အဇန္တ ပန်းချီဆရာတို့သည် ဗုဒ္ဓဝင်ထွက် အခန်း ခန်းများကိုလည်းကောင်း၊ ဇာတ် နိပါတ် များကို လည်းကောင်း၊ မဟာယနဆိုင်ရာ ဓမာဓိသတ္တဘုရားလောင်း၊ နတ်သားပုံတို့ ကိုလည်းကောင်း ရေးဆွဲတတ်ကြရာ ပန်းချီ ပညာသည် ထိုခေတ်ထိုအခါကဗုဒ္ဓဘာသာ ဆိုင်ရာ ရတနာသုံးပါး ကြည့်ညိုမှုကိုသာ အဓိက ထားသည်ဟု ဆိုသင့် လေသည်။ ဤသဘောသည် ရှေး အိန္ဒိယ ပန်းချီ၏ သဘောပင် ဖြစ်လေသည်။ ဤသဘောကို အဇန္တပန်းချီဆရာတို့သည် မျဉ်းရေး၊ ဆေး ခြယ်နည်းဖြင့် ပေါ်အောင် ဖော်နိုင်ကြလေ သည်။ ဘုရား၏ဂုဏ်တော်နှင့်တကွ ဘုရား

နုစဉ်ဘဝများစွာ သံသရာကထာဖြစ်အပျက် တို့သည်ထိုအဇန္တပန်းချီဆရာတို့၏စုတ်ဖျား တွင် ကြည့်ညိုစရာ၊ နှစ်သက်စရာ၊ လွမ်း စရာ၊ အံ့ဩစရာ ဖြစ်လာကြရ လေသည်။ ဤ မျဉ်း ရေး ဆေး ခြယ် နည်း သည် ရှေး အိန္ဒိယပန်းချီနည်းပင်ဖြစ်လေသည်။

တိဗက် လူမျိုး တရာနာထဆိုသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ၁၇ ရာစုနှစ်တွင်ဗုဒ္ဓသာသနာ သမိုင်း တစ်စောင်ကို ရေး ခဲ့ လေ သည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ အလိုအားဖြင့် အထက်ပါ ရှေးအိန္ဒိယပန်းချီသဘော၊ ပန်းချီနည်းတို့ သည် ၆ ရာ စု နှစ် မှ စ၍ ရှေး ဘင်္ဂလား မြောက်ပိုင်းပါလတိုင်းသို့ လည်းကောင်း၊ ရှေးကသို့ယပြည်သို့ လည်းကောင်း၊ ရှေး နီပေါပြည်သို့ လည်းကောင်း၊ အိန္ဒိယ တောင်ပိုင်းသို့လည်းကောင်း၊ မြန်မာပြည် သို့ လည်းကောင်း ရောက်သည်ဟု အဆို ရှိလေသည်။ မြန်မာပြည်သို့ရောက်သည် ဟု ယူဆ အပ်သော ရှေးအိန္ဒိယပန်းချီသည် ပုဂံခေတ်၌ ထွန်းကားခဲ့သော ပန်းချီပင် ဖြစ်တန်ရာသည်ဟု ယူဆ အပ်လေသည်။

ရှေး အိန္ဒိယ တွင် ပန်း ချီ ပ ညာ နှင့် စပ်လျဉ်း၍ သိပ္ပံသတ္တရကျမ်းဟူ၍ လည်း ကောင်း၊ ဗိဿနုဓမ္မောတရ ကျမ်း ဟူ ၍ လည်း ကောင်း၊ ဆတ္တ ဂံ ကျမ်း ဟူ ၍ လည်း ကောင်း ရှိ ခဲ့ လေ သည်။ ဆတ္တ အလိုအားဖြင့် ပန်းချီအင်္ဂါ ခြောက်ပါး အကြောင်းကို ရေးခဲ့လေသည်။ ထိုခြောက် ပါးကား အချုပ်အားဖြင့် (၁) ရူပဗေဒ ခေါ် ရုပ်သဏ္ဍာန်တို့၏သဘောကို ခွဲခြား သိမြင်တတ်ခြင်း (၂) ပမာဏခေါ် ထိုရုပ် သဏ္ဍာန်တို့၏ အချိုးအစားအဆစ်အပိုင်း ကို သိမြင်တတ်ခြင်း (၃) ဘာဝခေါ် စိတ် ၌ ခံစားမှုရှိခြင်း (၄) လဝဉ္ဇယောဇန ခေါ် တင့်တယ်စွယ်ရာဖြစ်အောင် တန်ဆာ ဆင်တတ်ခြင်း (၅) သဒိဿျခေါ် တူ အောင် ပြုတတ်ခြင်း (၆) ဝဏ္ဏိကဘင်္ဂ

ခေါ် စုတ်ဆေးတို့ကို သုံးတတ်ခြင်း ဟူ၍ ရှိသည်ဟု ဆိုလေသည်။ ထို ပန်းချီကုမ်း တို့ကို ပုဂံခေတ်ပန်းချီဆရာတို့ လေ့လာ မှတ်သားခြင်း ရှိခဲ့တန်ရာသည်ဟု ယူအပ် လေသည်။

ပုဂံခေတ်ပန်းချီဆရာတို့သည် ယခုခေတ် ပန်းချီဆရာများကဲ့သို့ မိမိတို့ ရေးဆွဲသော ပန်းချီကား၌ မိမိတို့၏အမည်ထည့်ခြင်း မရှိ ခဲ့သဖြင့် မည်သူမည်ဝါ ဟူ၍ မသိနိုင် ဖြစ်လေသည်။ သို့ရာတွင် ပန်းချီဆရာ များတွင် အချို့လည်း အိန္ဒိယ တိုင်း သား၊ အချို့လည်း မွန်၊ အချို့လည်း ဗျူ၊ အချို့လည်း မြန်မာဖြစ်တန်ရာသည်။ အိန္ဒိယ တိုင်းသား ပန်းချီ ပညာရှင် များသည် လက်ဦးဆရာ ဖြစ်သင့်လေသည်။ ထိုဆရာ များထံမှ ပုဂံသားတို့က သင်ယူ တတ် မြောက် ကြသည်ဟု ယူလျှင် ရနိုင်လေ သည်။ ထိုပန်းချီဆရာတို့သည် အိန္ဒိယနိုင်ငံ မှာ ကဲ့သို့ပင် ပန်းချီအုပ်စုဖွဲ့၍ အုပ်စု အလိုက် ပန်းချီပညာဖြင့် အသက်မွေးကြ ဟန် တူလေသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ ပန်းချီ ဆရာများသည်ပင်လျှင် ဘုရားတည်ခြင်း အတတ်၊ ပန်းတမော့၊ ပန်းတော့အတတ် တို့ကို တတ်မြောက်ကြသူများ ဖြစ်သည်ဟု ဆိုလေသည်။ ပန်းချီအုပ်စုတွင် ဝါရင့် သော ပန်းချီဆရာများက အရေးပါ အရာ ရောက်သော အရုပ်များကို ရေးခြယ် တတ်၍ ဝါနုသော ပန်းချီဆရာများက သေးဖွဲသော အရုပ်များကို ရေးခြယ်တတ် သည်ဟုလည်း အဆိုရှိလေသည်။ ပုဂံခေတ် ပန်းချီဆရာတို့သည် ကျောက်စာအလိုအရ ပန်းချီအဖြစ်ဖြင့် တစ်ခါတစ်ရံ ငွေကြေး ကို ရကြသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ ဆင်မြင်းကို ရကြသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ အငတ်ပုဆိုး ဖျင်တို့ကို ရကြလေသည်။ ဤနည်းဖြင့် ပုဂံခေတ် ပန်းချီဆရာတို့သည် အသစ် အသစ် တည်ကြသော ဂူဘုရားများတွင် ပန်းချီထည့်လိုသော ဘုရား ဒါယကာ

ဒါယိယာမတို့၏ အလိုအတိုင်း၊ ဗုဒ္ဓဝင် ထွက် အခန်းခန်းကို လည်းကောင်း၊ နှစ်သက်ရာ နိပါတ်ဇာတ် တို့ကိုလည်း ကောင်း ရေးဆွဲကြရသည်ဟု ယူဖွယ် ရှိလေသည်။

ပုဂံခေတ် ပန်းချီဆရာတို့သည် အိန္ဒိယ မှာ ကဲ့သို့ပင် မိမိ ရေးဆွဲရမည့် အရုပ်ကို ဂူဘုရားအတွင်း နံရံ အင်္ဂတေသား အပေါ် တွင် ရေးဆွဲကြရလေသည်။ အိန္ဒိယတွင် မြေစေး၊ နွားဓချေး၊ ကျောက်မှုန့်တို့ကို တေ၍ ပန်းချီရေးမည့် နံရံတွင် သုတ်လိမ်း ရသည်ဟု ဆိုသည်။ တစ်ဖန် ထိုအပေါ်တွင် အင်္ဂတေပါးပါး သုတ်လိမ်း၍ အင်္ဂတေ မခြောက်ခင် လိုရာအရုပ်ကို ရေးခြယ်ရ သည်ဟု ဆိုလေသည်။ ရှေးဦးစွာ ပုံကြမ်း ကို ဆေးနီဖြင့်ဖြစ်စေ၊ ဆေးနက်ဖြင့်ဖြစ်စေ၊ တစ်ခါတစ်ရံ မီးသွေးချောင်းဖြင့် ဖြစ်စေ ရေးဆွဲပြီးလျှင် မလိုသည်ကိုဖျက်၍ လိုသည် ကိုဖြည့်ကာ အချောကိုင်ရသည်ဟု ဆိုလေ သည်။ အင်္ဂတေမခြောက်ခင် လိုရာအခန်း ကို အပြီးရေးဆွဲရသည် ဖြစ်သောကြောင့် တစ်ကြောင်း ဆွဲမျဉ်းဖြင့် အလျင် အမြန် ရေးဆွဲရသည်ဟု ဆိုလေသည်။ ထို့နောက် ရေဖြင့် ဖျော်ထားသော ပန်ချီဆေးတို့ကို လိုရာတွင် ခြယ်သည်ဟုဆိုလေသည်။ ပုဂံ ခေတ် ပန်းချီဆရာတို့သည်လည်း ဤနည်း အတိုင်းလိုလိုပင်၊ မိမိတို့၏ပန်းချီရေးဆွဲခြင်း ကိစ္စကို ပြီးစီးစေရသည်ဟု ယူဆရာသည်။

ဆေးရောင်တို့မှာ အဖြူကို မြေဖြူမှ၊ အနက်ကို ရေနံမှိုင်း၊ ဆီမှိုင်းမှ၊ အဝါကို မြေဝါဆေးဒန်းတို့မှ၊ အနီကို မြေနီယာသီ ပြဒါး၊ ဝှေ့နီတို့မှ၊ အပြာကို မဲနယ်မှ၊ အစိမ်းကို ဒုတ္တာစိမ်းမှ ဖော်စပ်ကြသည်ဟု ဆိုလေသည်။ စွဲအောင် တမာစေးကိုလည်း ကောင်း၊ အရောင်တောက်အောင် သည်း ခြေကို လည်းကောင်း ရောနှော၍ သုံးစွဲ သည်ဟုဆိုလေသည်။ ပုဂံခေတ်ပန်းချီကား များတွင် အပြာ ရောင်နှင့် အစိမ်း ရောင်

အသုံးနည်း၍ မြေနီရင့်၊ မြေနီနု၊ နံ့သာရင့်၊ နံ့သာနု အသုံးများသည်ကို တွေ့ရလေသည်။ ထိုအရောင်လေးမျိုးကို တစ်ခါတစ်ရံ ရှားစေးရောင်နှင့် ယှဉ်၍၊ တစ်ခါတစ်ရံ အဖြူနှင့်တွဲ၍၊ တစ်ခါတစ်ရံ အနက်ခံ၍ ရေးခြယ် ထားသည်မှာ အဆင်ပြေလှပေသည်။ ထိုအရောင်လေးမျိုးသည် ကသိုဏ်းပုဂ္ဂိုလ်တို့နှစ်သက်သော အရောင်ဖြစ်သည်ဟု ယူသင့်လေသည်။ ပထဝီ ကသိုဏ်း၌ ကသိုဏ်းဝန်းကို စိမ့်ရာတွင် နေအရက်ကဲ့သို့သော မနီလွန်း မဝါလွန်းသော မြေနီရောင်ဖြင့် စိမ့်ရသည်ဟုဆိုလေသည်။ ထိုမနီလွန်း မဝါလွန်းသော အရောင်တွင် ပထဝီကသိုဏ်းစိတ်ကို ရင့်သန်ထွားကျင်းစေသောသဘော ပါရှိဟန် တူလေသည်။ ထိုသဘောကို ပုဂံခေတ် ပန်းချီဆရာတို့ သိနားလည်ခြင်း ရှိဟန်ရာသည်။ ဇေးဆွဲသော ပန်းချီပုံများမှာ ရတနာသုံးပါးနှင့် စပ်သော ပုံဖြစ်သောကြောင့်လည်း မြေနီနုရင့်၊ နံ့သာနုရင့်တို့ကို (၀၁) ပထဝီကသိုဏ်းဝန်း အရောင်ကို ပုဂံခေတ် ပန်းချီဆရာတို့ အများအစား သုံးခဲ့သည်ဟု ယူသော် ရသင့်လေသည်။ ပထဝီ ကသိုဏ်းဝန်း၏ အရောင် ကမိုး တောက်ပနေသော ဂူဘုရားအတွင်းတွင် ပထဝီကသိုဏ်းပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိ၏ ရှေ့နောက် ထက်အောက် ဖစ်ဝန်းကျင်၌ ကသိုဏ်းဝန်းကို တွေ့မြင်ပြီး သား ဖြစ်နေမည်မှာ မုချဖြစ်လေသည်။ သာမန်ဘုရားဖူးပုဂ္ဂိုလ်အဖို့မှာလည်း အနီနုရင့် အဝါနုရင့်တို့ အပြေအပြစ် ယှက်လိမ်တောက်ပနေသည်ကို မြင်လျှင် ကြည်ညိုနှစ်သိမ့်သောစိတ် ဖြစ်ပေါ်မည်မှာ မုချဖြစ်လေသည်။ စင်စစ်မှာ ဂူဘုရား တန်ဆောင်းများသည် ရ ဟန်း တော် များ၊ ဘုရားဖူးများ ဘုရားအာရုံပြုရာအဆောက်အဦများ ဖြစ်သဖြင့် ထိုအရောင်တို့ကို ပုဂံခေတ် ပန်းချီဆရာတို့ မြိုင်မြိုင်ဆိုင်ဆိုင် ဝေဝေ ဆာဆာ သုံးခဲ့ကြသည်မှာ သင့်သည်ဟု ဆိုအပ်လေသည်။

တစ်ဖန် ရှေးအိန္ဒိယ ပန်းချီမှာကဲ့သို့ပင် ပုဂံခေတ် ပန်းချီလည်း တစ်ကြောင်းဆွဲ မျဉ်း အဆင်ပြေမှုကို ပန်းချီဆရာတို့ အလေးမူကြသည်ဟု ယူဖွယ်ရှိလေသည်။ တစ်ကြောင်းဆွဲမျဉ်း အဆင်ပြေမှု ဆိုသည်မှာ အရုပ်သဏ္ဍာန်တို့၏ ဟန်အမူအရာ တို့ကို ဇေးဆွဲရာတွင် တစ်ကြောင်းဆွဲမျဉ်းတို့ကို ယှဉ်၍ ပြိုင်၍ ချီ၍ချ၍ ပြေပြစ်အောင် ရေးဆွဲခြင်းမျိုးကို ဆိုလိုသည်။

ပုံမှာ အပါယ်ရတနာ ဘုရား အတွင်း နံရံရှိ မုခ်ဝ၏ တစ်စိတ် တစ်ပိုင်းကို ပြထားသောပုံဖြစ်သည်။ မုခ်ကုန်းတွင် မုခ်ထွတ်နှင့်တကွ မုခ်ထွတ် ဝဲယာ တွင် အဆော်တို့ကို (၀၂) ရာမလက်ညှိုးတို့ကို ပြထားလေသည်။ မုခ်ထွတ် အတွင်းတွင် ကနုတ်ပန်း အခြံအရံနှင့်တကွ သီရိနတ်ရုပ် တင်ပျဉ်ခွေထိုင်နေဟန် ရေးခြယ်ထား၍ ဝဲယာအဆော်များ အတွင်းတွင် ကနုတ်ပန်းများကို ရေးခြယ်ထားလေသည်။ ရေးခြယ်ထားပုံတွင် မျဉ်းအယူအဆ အဆင်ပြေနေသည်ကို မြင်နိုင်လေသည်။ မျဉ်းအဆင်းအတက် သဘောကို နတ်ရုပ်၏ လက်နှစ်ဖက် အကျနှင့် ကြာပန်းနှစ်ခိုင် အတက်တို့၌ ပြိုင်၍ ပြထားသည်မှာ နှစ်သက်ဖွယ် ဖြစ်လေသည်။ မျဉ်းအကွေးအကောက် သဘောကို ကြာရိုး တံ၏ အတွင်းယိမ်းဟန် အပြင်ယိုင်ဟန်နှင့် ဝဲယာ အဆော်တွင်းရှိ ကနုတ်၏ အတွင်းယိမ်းဟန် အပြင်ယိုင်ဟန်တို့၌ ပြိုင်၍ ပြထားသည်မှာလည်း နှစ်သက်ဖွယ်ပင် ဖြစ်လေသည်။ ထို့နောက် နတ်ရုပ်အထက်တွင် နတ်ရုပ်၏ လက်အကျနှင့် ကြာပွင့်အတက်ကဲ့သို့ပင် မျဉ်းအိမ်ငယ်များ အဆင့်ဆင့် ဖွဲ့ထားသည်မှာလည်း နှစ်သက်ဖွယ်ပင် ဖြစ်လေသည်။ နတ်ရုပ်ပုံ ပြေပြစ်သည်ကို ဝဲယာ ကြားရိုးကြာခိုင်မျဉ်းတို့ဖြင့် ပြထားသည်။ နတ်ရုပ်ပုံ အဓိက ဖြစ်သည်ကို ဝဲယာ အဆော် ကနုတ်မျဉ်းတို့ဖြင့် ပြထား

သည်။ နတ်ရုပ်ပုံ ကောင်းကင်၌ တည်နေသည်ကို နတ်ရုပ်ပုံ အထက်တွင် လက်အကျကြာခိုင်အတက် ကဲ့သို့သော အချီအချမျဉ်းဖြင့် ပြထားသည်။ ဤနည်းဖြင့် ပုဂံခေတ် ပန်းချီဆရာသည် မျဉ်းအဆင်ပြေမှုကို ဤပုံတွင် စနစ်တီးခဲ့သည်ဟု ယူဆသင့်လေသည်။

တစ်ဖန် ရှေးအိန္ဒိယ ပန်းချီမှာ ကဲ့သို့ပင် ပုဂံခေတ် ပန်းချီလည်း ဘုရားပုံ၊ နတ်ပုံတို့ကို ရေးရာတွင် မုဒြေခေါ် ဟန်အမူအရာတို့ကို အလေးမူကြသည်။ အပြုအမူတို့ကို ရေးရာတွင်ကဟန်တို့ကို အလေးမူကြသည်။ တိမ်တောင်၊ ရေလှိုင်းစသည်တို့ကို ရေးရာတွင် လိုက်နာမြဲဖြစ်သော စည်းကမ်းပုံတို့ကို အလေးမူကြသည်။ ဤသို့ယူဖွယ်ရှိလေသည်။

မုဒြေဆိုသည်မှာ ဆိုလိုရင်းအဓိပ္ပာယ်ကို သရုပ်ဖော်ထားသည့် ဟန်အမူအရာမျိုးကို ဆိုလိုသည်။ မြတ်စွာဘုရား၏ လက်ထားဟန်၊ လက်ချောင်းများ ဆိုင်ထားဟန်တို့သည် မြတ်စွာဘုရား ဓမ္မစကြာ ဟောနေကြောင်း ဖော်ပြလိုသောကြောင့် ဖြစ်သည်ဟု ဆိုလေသည်။ ဤပုံကို မြတ်စွာဘုရား ဓမ္မစကြာ ဟောဟန်(ဝါ) ဓမ္မစကြာမုဒြေဟု ခေါ်လေသည်။ ဤသို့ဖြင့် မဟာပထဝီ မြေကြီးအား မြတ်စွာဘုရား သက်သေတည်နေသည်ကို သရုပ်ဖော်လိုလျှင် မြေကြီးသို့ လက်ကိုစိုက်၍ ညွှန်ပြနေဟန်ကို ရေးဆွဲတတ်ကြသည်။ ဘူမိပါသမုဒြေဟု ခေါ်လေသည်။ သတ္တဝါခပ်သိမ်းအား မြတ်စွာဘုရား သနားကြင်နာသည်ကို သရုပ်ဖော်လိုလျှင် ရင်၌ လက်တင်ထားဟန်ကို ရေးဆွဲတတ်ကြသည်။ မဟာကရုဏာ မုဒြေဟု ခေါ်လေသည်။ သံသရာမှလွတ်နိုင်သော တရားကို ပြမည်ဖြစ်၍ ငါ၏ချစ်သား မစိုးရိမ်လင့်ဟု မြတ်စွာဘုရား ဆိုမိန့်နေသည်ကို သရုပ်ဖော်လိုလျှင် လက်ဝါးပြနေဟန်ကို ရေးဆွဲတတ်ကြသည်။ အဘယမုဒြေဟု ခေါ်လေသည်။

အခြားမုဒြေများလည်း ရှိသေးသည်။ နတ်နှင့် ဆိုင်သော မုဒြေများလည်း ရှိသေးလေသည်။

အရုပ်၏ အပြုအမူကို ကဟန်ဖြင့် ပြတတ်သည်ဆိုခြင်းမှာ ကောင်းကင်၌ ပုံနေခြင်း၊ အသိမ်အမွေ့ အသာအယာ ထိုင်နေခြင်း၊ ပြေးလွှား နေခြင်း၊ တိုက်ခိုက် နေခြင်း စသည်တို့ကို ရေးရာတွင် အက ပညာမှ အတုယူ၍ ရေးခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ ဤတွင် ရှေးပန်းချီဆရာတို့သည် သဘင်ပညာသည်တို့၏ အတတ်ကိုလည်း ဝရပြုမှတ်သား ကြရဟန်တူလေသည်။ အကဟန် အမူ အရာတို့ ရှိလေ့လာ၍ မိမိတို့၏ပန်းချီတွင် သင့်တော်သလို သုံးစွဲတတ်ကြသည်ဟု ဆိုရာသည်။

တိမ်တောင်၊ ရေလှိုင်းစသော စည်းကမ်းပုံကို ဆွဲရာတွင် လက်ဦးဆရာ တို့သည် ထိုတိမ်တောင်၊ ရေလှိုင်း စသော ပကတိပုံသဏ္ဍာန်တို့ကို အတုယူ၍ မရေးလိုဘဲ၊ မိမိတို့၏ ဥာဏ်၌ ထင်မြင်လာသော ထိုအရာတို့၏ သဘောတို့ကိုသာ ကောက်ယူ ရေးသားကာ စည်းကမ်းပြုခဲ့သောပုံတို့ကို ဆိုလိုသည်။ ထိုစည်းကမ်းပုံတို့ကို နောက်ဆရာတို့က အစဉ်တစိုက်လိုက် ကြဟန်တူလေသည်။ တိမ်သည် အဓိကအားဖြင့် အခွေ အလိပ်သဘောရှိသည်။ လှုပ်ရှား ပျံသန်း နေသော သဘောရှိသည်။

ထိုပုံတွင် နတ်သားနှစ်ပါး၏ နောက်ခံလျှောင်ကြောင်းပုံသည် တိမ်ပုံပင် ဖြစ်လေသည်။ တစ်ကြောင်း ဆွဲ မျဉ်းဖြင့် ဖြိုက်သဏ္ဍာန် အရစ်အပိုင်း ရေးထား သည်မှာ အခွေ အလိပ်သဘောကို ဖော်ထားသည်ဟု ယူဆသင့် လေသည်။ ငှက်တောင်ပံ ကဲ့သို့ ထောင့်တန်းရေးသားသည်မှာ လှုပ်ရှား ပျံသန်းနေသော သဘောကို ဖော်ထားသည်ဟု ယူဆသင့်လေသည်။ ပုဂံခေတ် ပန်းချီတွင် ဤတိမ်မျိုးကို မကြာခဏ တွေ့ရတတ်လေသည်။ တောင်ဟု ဆိုလျှင်လည်း မတ်စောက်သော သဘော၊ အထပ်ထပ် ရှိသည် ဟူသော

သဘောတို့ကို မြင်နိုင်လေသည်။ ထိုပုံတွင် ဆံကုန်ရသေ့ နောက်၌ တစ်ကြောင်းဆွဲ မျဉ်းဖြင့် အရှည်အမြောင်း ရေးထား သည် မှာ တောင်၏ မတ်စောက်သော သဘော ကို ဖော်ထားသည်ဟု ယူသင့်လေသည်။

ပုဂံခေတ်ပန်းချီတွင် ဤတောင်ပုံမျိုးကို မကြာခဏတွေ့ရတတ်လေသည်။ ရေလှိုင်း ဟုဆိုလျှင်လည်း ကုန်း၍ ကြွ၍ တက်နေ သောသဘောတို့ကို မြင်နိုင် လေသည်။ ဤပုံသည် သာဝတ္ထိပြည်အနီးတွင်တိတ္ထိတို့ သည် မြတ်စွာဘုရားနှင့် တန်ခိုးပြိုင်၍ ရှုံးကြရာ အရှက်ကြီးစွာရသဖြင့် မိမိတို့၏ လည်၌ အိုးစရည်းများကိုဆွဲကာ ရေ၌ ဆင်းသေကြဘန် ရေးထားသော ပုံဖြစ် သည်။ တစ်ကြောင်းဆွဲမျဉ်းဖြင့် ရေပုံးကို မောက်ကာ ပိုက်ကာ ရေးထားသည်မှာ ရေလှိုင်းတို့ ကုန်း၍ ကြွ၍ တက်နေသော သဘောကို ဖော်ထားသည်ဟု ယူသင့် လေသည်။ ပုဂံခေတ်ပန်းချီတွင် ဤရေ လှိုင်းပုံမျိုးကို မကြာခဏ တွေ့ရတတ်လေ သည်။ ဆိုခဲ့သောစည်းကမ်းပုံတို့တွင် မျဉ်း အရေးအဆွဲ အနည်းငယ်မျှဖြင့် လိုရင်း သဘောပေါ်အောင်ဖော်နိုင်သည်မှာ ရှေး ပန်းချီပညာ၏ ထူးခြားချက်တစ်ရပ် ဖြစ် သည်ဟုဆိုသင့်လေသည်။

ပုဂံခေတ် ပန်းချီသည် ရှင်အရဟံ၊ အနော်ရထာ၊ ကုန်စစ်သား မင်း တို့

ချီးမြှောက်ခဲ့သော ဗုဒ္ဓဘာသနာကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာရသည်ဟု ယူသော် ရသင့်လေ သည်။ သို့ရာတွင်ပုဂံခေတ် ပန်းချီကြောင့် ဗုဒ္ဓသာသနာခိုင်မြဲပြန့်ပွားခြင်း ရှိခဲ့သည်ဟု လည်း ယူသင့်လေသည်။ ပုဂံခေတ်တွင် ဗုဒ္ဓသာသနာကိုပြည့်ရှင်မင်းများချီးမြှောက် ကြသည်ကားမှန်၏။ ပိဋကတ်သုံးပုံရှိသည် ကားမှန်၏။ သို့ရာတွင် မင်းချီးမြှောက်ရုံမျှ ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ပိဋကတ် သင်ကြား ပို့ချ ဟောပြောရုံမျှဖြင့် လည်းကောင်း ပုဂံလူထုသို့ အခြေခံ ဘာသာရေးနား လည်မှု အလွယ်တကူ ရောက်နိုင်မည်ဟု မဆိုသာချေ။ ဘုရားရုပ်တုပုံတို့ကို လည်း ကောင်း၊ ဗုဒ္ဓဘင်္ဂအခန်းခန်းတို့ကို လည်း ကောင်း၊ ဇာတ်နိပါတ် အခန်းခန်းတို့ကို လည်းကောင်း မျက်စိဖြင့်မြင်စေ၍ ကြည့် ညှိဖွယ်၊ အုံ့ဩဖွယ်၊ ထိတ်လန့်ဖွယ်၊ လွမ်း ဆွတ်ဖွယ်၊ သနားဖွယ်၊ ရွှင်လန်းဖွယ်ဖြစ် အောင် ဇန်တီးပေးမှသာ ပုဂံလူထုသို့ အခြေခံဘာသာရေး နားလည်မှု အလွယ် တကူရောက်၍ ဘာသာရေး စေတနာ အလွယ်တကူ ပွင့်လန်းနိုင်စေမည်ဖြစ်သည် ဟုယူဆရာသည်။ ပုဂံခေတ် ပန်းချီသည် ထိုကိစ္စကိုဆောင်ရွက်ခဲ့သည်ဟု ဆိုအပ်ပေ သတည်း။

ရှုမဝ၊အတွဲ ၅၊အမှတ်၅၀၊
၁၉၅၁ခုနှစ်၊ဇူလိုင်လမှ—